

Nr. 19 - 1996

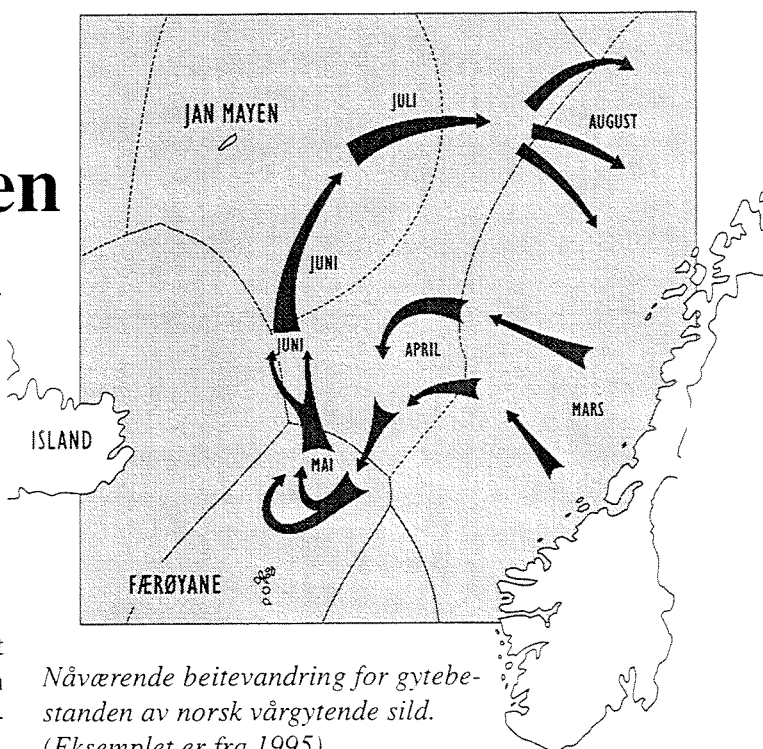
Norskehavet og sildebestanden

Etter bestandsammenbruddet for norsk vårgytende sild sist på 1960-tallet fikk vi en periode med liten sildebestand og et sildetomt Norskehav. Fra slutten av 1980-årene ble det igjen registrert sild i Norskehavet, der den oppholder for å spise.

Det er spesielt for pelagisk fisk i nordlige farvann at beitingen er avgrenset til noen få måneder om våren og sommeren. Dette skjer samtidig med zooplanktonoppblomstringen. De store havområdene i Norskehavet er rike på zooplankton, særlig raduåte. Når oppblomstringen er slutt i august-september, og raudåta søker til dypere vann, avslutter silda beitingen og søker til spesielle overvintringsområder hvor den tærer på opplagsnæringen og gonadene videreutvikles.

Den nåværende beitevandringen for silda starter ved norskekysten etter gytingen. I mai-juni er størsteparten av bestanden kommet så langt vestover at den møter den kalde Øst-Islandstrømmen. I grensen (polarfronten) mellom denne kalde strømmen og de varmere vannmasser er det en rik planktonproduksjon, men i selve Øst-Islandstrømmen er produksjonen mye mindre. Til nå i 1990-årene har silda ikke vist tegn på å gå inn i dette kalde vannet, det virker som om den i stedet følger planktonoppblomstringen nordover før den på sensommeren igjen vandrer østover mot overvintringsområdene på norskekysten.

Den nåværende beitevandringen er noe forskjellig fra tilsvarende vandring fra tiden før 1960-årene. Også da var det sild i polarfrontområdet, men i tillegg var det også mye sild i området vest for kaldtvannsstrømmen, på kystbankene utenfor Nord- og Øst-Island. I de siste år har de hydrografiske forhold

Nåværende beitevandring for gytebestanden av norsk vårgytende sild. (Eksemplet er fra 1995).

ikke vært gunstige for planktonproduksjon på disse kystbankene, men målinger i 1996 tyder på at situasjonen er i ferd med å endre seg. Det var i dette området det tradisjonelle norske Islandssildfisket foregikk. Naturgrunnlaget for dette fisket var hovedsakelig norsk vårgytende sild, men i perioder kunne sild fra en annen bestand av den atlanto-skandiske sildestammen, nemlig islandsk vårgytende sild, være inkludert i fangstene. På norsk side var dette hovedsakelig et drivgarnsfiske. Norske fiskere tok riktignok et langt lavere kvantum i Islandssildfisket enn i vintersildfisket, men prisen de fikk for Islandssilda var høyere enn for vintersilda, som stort sett gikk til sildemel og -olje. Islandssildfisket var derfor av stor økonomisk betydning. I dag ville vi kalt dette et konsumfiske, silda ble til salt- og kryddersild. Sildefisket i Norskehavet i 1990-årene foregår i polarfrontområdet, hvor det opprinnelig ikke var noe sildefiske. Fra slutten av 1940-årene begynte imidlertid Sovjet å fange sild i dette området med en havgående drivgarnsflåte med store moderfartøy som tilvirket silda ute på havet. Etter at beitevandringen var slutt, vandrete silda i 1950-årene til et overvintringsområde i havet øst av Island. Den gang var altså Norskehavet

både et beite- og overvintringsområde. Nå overvinter silda som kjent i fjordområder i Nord-Norge (særlig Ofotfjorden og Tysfjorden).

Siden silda sist oppholdt seg i Norskehavet har det skjedd store forandringer på det folkerettslige og administrative plan i dette området. Grenselandene har utvidet sin suverenitetsutøvelse til langt ut i Norskehavet i forbindelse med innføringen av 200 miles økonomiske soner. Når silda i løpet av vandringene krysser grensene til de forskjellige økonomiske soner, kan det sees på som et skifte i «eierforholdet» til silda. Dessuten oppholder silda seg i en viss tid i et internasjonalt område, det såkalte Smutthavet. Fangststatistikken for 1996 fra Smutthavet er ennå ikke kjent, men foreløpige tall indikerer at seks-åtte nasjoner kan ha fanget over 150.000 tonn sild her, kanskje opp mot 15% av forventet totalfangst i 1996.

Vandringer med påfølgende sesong fiske i ulike økonomiske soner med ulik jurisdiksjon, vil kunne skape vanskeligheter for en forsvarlig forvaltning av slike bestander. Dette har det internasjonale samfunn lenge vært oppmerksom på, og det har vært avholdt flere konferanser om emnet i FN-regi. Sommeren 1995 kom man fram til enighet om hovedretningslinjer for forvaltning av slike bestander gjennom «FN-avtalen om fiske på det åpne hav». Denne avtalen gir rammer for hvordan slike vandrende bestander skal forvaltes, og om hvordan en totalkvote skal fordeles. Avtalen legger også stor vekt på de forpliktelser interesserte land har i forbindelse med forskning, rapportering, kontroll av fisket osv.

I 1995 og 1996 har det vært ført internasjonale forhandlinger om konkrete forvaltningstiltak for bestanden av norsk vårgytende sild innenfor rammen som FN-avtalen setter. Hovedelementene en har forsøkt å få en løsning på er følgende:

A) Hvilken myndighet skal fastsette forvaltningsstrategi og totalkvote for denne bestanden?

-Et forslag er at etablerte organisasjoner, for eksempel NEAFC, skal ha hovedansvaret for forvaltningen. Et annet forslag er at kyststatene skal forvalte bestanden i de nasjonale økonomiske sonene, og at NEAFCs myndighet skal begrenses til internasjonalt farvann. Et tredje forslag er at en egen kommisjon (av kyststater) får ansvar for forvaltningen.

B) Hvordan skal en totalkvote fordeles på de ulike parter som mener å ha «rett» til å fiske sild?

-I FN-avtalen er det nevnt en rekke faktorer som bør komme i betraktning ved slike vurderinger.

Av de viktigste kan nevnes:

- 1) Historisk fiske
- 2) Biomassefordeling av sild i de ulike lands økonomiske soner gjennom et visst tidsrom
- 3) Bidrag til vitenskapelige undersøkelser av bestanden.

Forhandlingspartene har hatt en egen arbeidsgruppe som har utredet disse spørsmålene. Rapporten fra gruppen har dannet grunnlag for utarbeiding av forhandlingsposisjoner og har vært sentral i selve forhandlingsprosessen.

I mai 1996 kom de land som historisk sett har hatt størst interesse i fisket etter norsk vårgytende sild, Færøyene, Island, Norge og Russland, fram til en avtale som regulerer disse landene sitt fiske på bestanden i 1996. De ble enige om å begrense sitt samlede fiske til 1.1 millioner tonn, og å fordele denne totalkvoten seg i mellom på følgende måte:

Færøyene og Island	256.000 tonn
Norge	695.000 tonn
Russland	166.000 tonn

Denne fordelingen kan ikke direkte kobles til en av faktorene 1) -3) som er nevnt ovenfor. Fordelingen i sildeavtalen er resultatet av en politisk prosess, og de nasjonale kvotene er bl.a. koblet til fiskerettigheter i hverandres soner. En åpenbar svakhet ved avtalen er at EU ikke er blant avtalepartene. EU satte selv en kvote på 150.000 tonn norsk vårgytende sild i 1996 for fiskere fra EU landene. Denne kvoten er allerede oppfisket, og mesteparten av kvoten ble tatt i det internasjonale området i Norskehavet. Det ligger an til at totalt oppfisket kvantum av norsk vårgytende sild blir på 1.25 millioner tonn i 1996. Et så høgt totalkvantum har tidligere bare vært tatt i perioden 1951-57, og i noen år før bestandssammenbruddet på 1960-tallet. Beregninger av bestandsutvikling viser at dersom årlig fangstkvantum holder seg på dette nivået i årene framover, er det større sannsynlighet for at gytebestanden kommer under minimumsnivået på 2.5 millioner tonn i begynnelsen av neste århundre, enn om den årlige totalfangsten var begrenset til 1.0 million tonn.

Sildeavtalen fra mai 1996 bør nok betegnes som en milepæl. Den er et første skritt på veien til å hindre et ukontrollert internasjonalt fiske, og til å få på plass et internasjonalt forvaltningsregime. Framtida vil vise om en har tatt lærdom av bestandssammenbruddet i 1960-årene, et sammenbrudd som i hovedsak skyldtes mangel på internasjonal enighet om hvordan bestanden av norsk vårgytende sild skulle forvaltes.

Kontaktperson: Ingolf Røttingen, Havforskningsinstituttet, Senter for marine ressurser,
Boks 1870 Nordnes, N-5024 Bergen.
Telefon: +47 55 23 84 04. Telefaks: +47 23 83 87. E-mail: Ingolf.Roettingen@imr.no

---

Havforskningsinstituttet informerer også på Internett: <http://www.imr.no>